

י"א כסלו התשע"א

בס"ד

הגאווה הלאומית בישראל / הרב אליעזר קשתיאל

יש זמנים שבהם מורגשת מאוד חסרונה של גאווה לאומית. גאווה לאומית היא דבר מורכב. גאווה לאומית יכולה להיות דבר מאוד יפה וטקסי שיוצר רוממות מסוימת, אבל יש בה הרבה סכנות. גאווה לאומית ככל גאווה, יש בה התנשאות על אחרים, חוסר ביקורת עצמית, גאווה לאומית עלולה להוליד שכרון כוח, ויש בה לא פעם ריח חזק של תחרותיות. האם נכון לטפח את המושג הזה שנקרא גאווה לאומית, או שאולי זה מושג ששייך לאוה"ע, מושג נמוך של פטריוטיות גסה שזקוקה להרבה דמיון של גאווה כדי להרגיש כוח לאומי. אולי זה לא ישראלי כל כך כי ישראל נקראו ענווים וביישנים ומה לנו ולגאווה בכלל ולגאווה לאומית בפרט. בכל זאת מצאנו שיש מושג של גאווה לאומית ומצאנו שיש בכלל מושג של גאווה בקודש. יש פסוק בדברי הימים על יהושפט מלך יהודה- "ויגבה ליבו בדרכי ה'", על עוזיה נאמר שגבה ליבו עד להשחית, אך על יהושפט מופיעה גבהות הלב באופן חיובי. צריך קצת לפצח את המושג הזה שנקרא גאווה לאומית. לגאווה לאומית יש גם יתרונות כמו כושר עמידה, הכרת הייחוד שלך, ולא פעם אנו מייחלים שקצת גאווה לאומית בריאה תהיה מפוזרת כאן באוויר הממלכתי שלנו.

כותב הרב קוק באורות עמ' ק"ס שיש חיסרון באדם שאין לו גאווה בקודש ישנה תופעה של התרחקות מחיי אמונה וקדושה, משאיפות רוחניות, מענוה פסולה. האדם חושב שהוא מכיר את עצמו ללא דמיונות, והוא יודע בדיוק מי הוא, וכל המשפטים על חיים של קדושה טהרה ורוממות הם לא הוא, הוא לא נמצא שם. יש כאלו שהם בעלי גאווה, מדמיינים שהם יכולים להיות צדיקים גדולים, אבל אני רוצה להיות ישר עם עצמי, זה אני. סוג של רדידות רוחנית ופשרנות רוחנית שנובע מסגנון של ענוה, של יושרה, של כנות, ומאחורי הקלעים הצבת סימן שאלה לגבי אלה ששואפים שאיפות גדולות. האם זה גאווה להתיימר שהם ראויים לכל מיני מדרגות. זהו "ריחוק מקדושה" האדם לא מרומם את ערך עצמו ולא נראה לו שהוא קשור לדברים הגדולים. נדרשת פה גאווה ונדרשת פה הבנה עמוקה שהגדולה האלוקית ראויה לך. צריך לבנות בעצמנו תודעה שאנחנו מתאימים אל הגודל-זה סוג של גאווה- אני שייך לשאיפות קודש עליונות ולכל עבודת ה', אני יכול ללכת בדרכיו של הקב"ה.

צריך לחלק בין גאווה פסולה לגאווה חשובה ובין ענוה פסולה לענוה חשובה. הגאווה הפסולה היא, הדמיון שכבר יש לי, הדמיון שכבר אני נמצא, הגאווה הפסולה מתאפיינת בהגדרה של הישגים. אדם עסוק בלהגדיר את מעמדו, את הסטאטוס שלו-לאן הגעתי, אדם עסוק בלתת לעצמו ציונים איפה אני נמצא. תעודות וציונים הם טובים רק אם יש לאן להשוות, תמיד לעומת משהו. אם אתה מקבל מאה אך כולם קיבלו מאה אז הגאווה לא פורחת באוויר, תחושת ההישג היא כשיש למה להשוות. בעל גאווה פסולה עלול לעסוק כל הזמן בהישג שלו ובהגדרה שלו ובהשוואה בלתי פוסקת לעומת אחרים. אבל ישנה גאווה בקודש, "ויגבה ליבו בדרכי ה'", הגדולה דורשת אמונה בעצמנו סוג של גאווה, אנו לא משווים את עצמנו אל אף אחד אלא אנו עומדים אל מול התוכן האלוקי האין סופי ומול תוכן זה אנו תמיד חסר הישגים, מול אין סוף- אין הישגים, אבל אנו שייכים להליכה האין סופית, להתקדמות האין סופית. אין לנו דמיון שאנו יכולים להשיג הישגים אין סופיים, אבל יש לנו שייכות קשר, יכולת התקדמות לכיוון הזה, זאת גאווה "ויגבה ליבו בדרכי ה" יש דרכים ארוכות מאוד אין סופיות ואנו שייכים לדרכים האלה. זאת גאווה שבלעדיה אי אפשר להתקדם. אנו שייכים לתורה כולה, היא אין סופית אבל אנו קשורים לכולה, לכן יש לנו תעוזה ורצון. להיות מתאימים לכל התורה. לרומם ולנשא את ההתאמה שלנו, זאת אינה גאווה פסולה, היא לא עוסקת בתחרות או בהישגים, זו גאווה חיובית. צריך להיזהר, יש לא מעט פעמים שחז"ל מזהירים מיוהרה, אם יש נושאים שאדם לא מקפיד בהם ופתאום הוא קופץ למשהו רחוק, זו יוהרה, כי יש לחשוש שהאדם לא רוצה את הדרך, אלא את ההישג.

ישראל מצד אחד ענווים ומצד שני עזים שבאומות, יש מושג שנקרא "גאוותם של ישראל". "אשר חרב גאוותך", אומר משה לבנ", "לתתך עליון על כל הארץ" זו גאווה לאומית, "אתה בחרתנו מכל העמים" זו גם גאווה לאומית, "ורוממנו מכל לשון". מה פשר המושגים הגאוותניים לאומיים הללו? צריך להבין שמדובר בגאוות קודש, באמת אם לוקחים את מושג הגאווה הלאומית כמו שהוא אצל אומות העולם מושג זה הוא פסול. אם גאווה לאומית פירושה תחרות, זחיחות דעת ודמיון, זה יוצר תחושת כוחנית. אנו לא בתחרות עם אף עם בשום דבר. בפרשת שבוע מובאת רשימה של מלכים אלופים, ויעקב לא בתחרות איתם, הם הספיקו להקים שושלת מלוכה באדום, אך אנו

לא מסתכלים לצדדים, גם שנגיע לארץ וירצוהעם מלך, שמואל והקב"ה לא מתרגשים מזה שרוצים מלך "ככל העמים". גאווה לאומית כזאת היא זרה לנו מאוד, אנו לא רוצים להרגיש יותר מאחרים, לא רוצים לעסוק בזה. אנו לא מחפשים סקרים שאומרים לנו כמה אנו חכמים וכמה פרסי נובל יש לנו, להיפך- התורה מלאה המון מוסר וביקורת עצמית. אלופים-אלופי אדום, בכל העולם יש אלופים זה לא מעניין אותנו, לא מעניין אותנו להיות אלופים. גאווה לאומית זו אותה תודעה האומרת שאנו שייכים לדרכים אלוקיות, שכאומה- אנו שייכים לשאיפות אין סופיות. קרבת אלוקים לאומית- צריכה אמונה גדולה של גאווה לאומית, לדעת שההתגלות האלוהית ראויה לנו, אנו ראויים לתורה, לנבואה ולבית מקדש. זה דורש המון עבודה וטרחא אך אנו ראויים לזה, יש לנו שייכות לזה, על זה גאוותנו. זה גורם להרבה ענוה, כי אם אנו עומדים מול האין סוף כעם- אנו לא כל כך בעל הישגים, זה ממלא אותנו בהמון ענווה כי אנו יודעים שאנו בהתחלה, אנו גאים לומר שאנו שייכים לבית מקדש, אם יודעים כמה עבודה זה דורש, כמה אנו מפגרים מאחורי השאיפות הללו, ועד כמה אין לנו מול מי למדוד אותם. אנו לא על אותו ציר של השוואה עם אומות העולם.

כל מקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענוותנותו. כל התנ"ך מלא מזה, גדולה וענווה. גדולה-שאיפות אין סופיות המולידה ענווה. מי שיש לו שאיפה לדעת את כל תורת הסוד אז הוא מלא ענווה כי הוא תמיד בהתחלה, תראה לאן אני צריך להגיע, דווקא בגלל שיש לו שאיפה למשהו מאוד גדול זאת גאווה שמביאה לענווה. זה האופי הנשמתי של עמ"י, זה משחרר אותנו, גאווה לאומית משחררת, היא משחררת מתחרות ומהשוואה לאומות העולם. אנו בני יעקב, שהוא צנוע דל וענוותן, אבל "כי שרית עם אלוקים ועם אנשים ותוכל" שרית לשון שררה- גאוה, על מה? על השאיפות. אומר המדרש שכשנאבקו יעקב והמלאך הגיע האבק עד כיסא הכבוד. אבק- אומר המהר"ל זה כוח-עוצמה מלשון האבקות. מאיפה יעקב יונק את כוחו? מהשאיפות שלו כי הוא קשור לכיסא הכבוד. השררות שלנו, ישראל, שרית עם אלוקים, באה מההעזה לחלום על שאיפות אדירות. זה גורם לדחיפה עצמית בלתי מספקת, אתה אף פעם לא יושב על זרי הדפנה. צורת יעקב חקוקה שם בכיסא הכבוד, ראשו בשמים, גדולה המולידה כל כך הרבה עבודה. תמיד נהיה דלים אל מול הגודל האלוקי, גם ברמה האישית וגם ברמה הלאומית צריך לבנות גאות בקודש, להיזהר מענווה פסולה שלכאורה יש בה משהו מאוד קן וישר, אין דמיונות ואשליות, אבל יש בה קטנות אין בה שאיפות להאמין. האמונה בעצמנו מכינה אותנו לכל מושגי הגאולה. להאמין שאנו שייכים לה. "הווי עז כנמר" לפעמים צריכים להיות עזים כנמר, להיות עזים באומות-להעז, ואל יבוש מפני המלעיגים, יש מלעיגים חיצוניים ומלעיגים פנימיים האומרים מאיפה באה לך העזות הזאת, תנמיך ציפיות. להעז ולומר שאנו שייכים לדרכים של גדלות, לא שאנו שם כבר אלא שאנו שייכים, כמה המצב שפל בלי גאווה לאומית כמה המצב מבזה בלי גאווה לאומית. אנו הולכים לימי החנוכה, ימים שמעלים על נס את גאוותם של ישראל, גאוות הקודש והטהרה.